

TEATR LALEK „PLECIUGA”

zaprasza widzów:

- **na przedstawienia dla dzieci, młodzieży i dorosłych;**
- **do lektury gazetki teatralnej „Gabit”;**
- **na lekcje teatralne**
- W trakcie 45 minutowego spotkania z aktorem po spektaklu można zapoznać się z niektórymi tajnikami jego pracy na scenie, zajrzeć w teatralne kulisy, zdobyć podstawową wiedzę o technikach lalkowych.
- **na warsztaty teatralne dla grup zorganizowanych**
 - Jeżeli chcecie poznać magiczny świat teatru, odkryć tajemnice warsztatu scenicznego, nauczyć się pracy z głosem i ciałem, zdobyć praktyczne umiejętności tworzenia lalek i elementów scenografii, zapraszamy.
 - Zainteresowanych nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych prosimy o kontakt telefoniczny (91/44 55 114) lub mailowy(educacja@pleciuga.pl) z Magdaleną Bogusławską.
- **na warsztaty teatralne dla nauczycieli.**

Zeszyty metodyczne dostępne są w Biurze Obsługi Widzów

www.pleciuga.pl
Teatr Lalek „Pleciuga”
pl. Teatralny 1
71- 405 Szczecin
tel./fax.: 91/ 433 58 04
91/44 55 114

KOCHAM TEATR

SCENARIUSZE ZAJĘĆ

ZESZYT 42

DARIUSZ KAMIŃSKI

WYBIERZ OSIECKĄ RAZ

JESZCZE

Szczecin
2014

Skład i opracowanie: Paweł Wójcik

Wydawca:
TEATR LALEK „PLECIUGA”
Pl. Teatralny 1
71-405 Szczecin
tel.: 91/44 55 100

Opieka merytoryczna - doradcy metodyczni Zachodniopomorskiego Centrum

Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie

www.zcdn.edu.pl

KOBIETA 3 -

Z Polką w lesie być nie strach,
W Polce skrzypce i basetle,
Ale żeby tak zaraz – przy świetle?

Mój kochanek to ma udar,
Stale plecie coś o udach,
Wciąż tarmosi na mnie szmatki,
Czego wy, ludzie, chcecie od matki?

Polka świetnie szarpie drze,
Każde dziecko o tym wie,
Polka rany o- pa – trzy,
Polka modli się, że ach,
Z Polką w lesie być nie strach,
W Polce krew nie woda płynie,
Ale żeby tak zaraz – w polskim kinie?

(Każda z Kobiet po swojej „spowiedzi” staje z drugiej strony konfesjonatu i podsłuchuje sąsiadkę. Po ostatniej „spowiedzi” Ksiądz wychodzi z urny, czyli z konfesjonatu, który dla potrzeb tej sceny zmienia się w ambonę. Z kulisy wychodzi Ministrant i zaprasza do wysłuchania parafialnych ogłoszeń – przy pomocy dzwonka.)

„Czego wy chcecie od Polki?”

KOBIETA 1 -

Mój kochanek chyba wściekł się,
Stale plecie coś o seksie,
Wciąż mu w głowie jakieś bolki i lolki...
Czego wy, ludzie, chcecie od Polki?

Każde dziecko o tym wie,
Polka świetnie szarpie drze,
Polka rany o – pa – trzy,
Polka modli się, że ach,
Z Polką w lesie być nie strach,
W Polce wiara i dynamit,
Ale żeby tak zaraz z figurami?

KOBIETA 2 -

Mój kochanek cierpi srodze,
Bo on chciałby – na podłodze,
Mówi – przejrzyj jakieś pisma,
Żeby miłość ma czasem nie przysła.

A ja :
Każde dziecko o tym wie,
Polka świetnie szarpie drze,
Polka rany o – pa – trzy,
Polka modli się, że ach,

DARIUSZ KAMIŃSKI

WYBIERZ OSIECKĄ RAZ JESZCZE

Spis treści:

WSTĘP	4
TWÓRCZOŚĆ AGNIESZKI OSIECKIEJ - UWNIOŚLENIE BANAŁU	5
NIECH ŻYJE BAL – ANALIZA TEKSTU KULTURY	8
IRONIA JAKO WYRAZ DYSTANSU. UTWORY AGNIESZKI OSIECKIEJ NA SCENIE.....	22
ZAŁĄCZNIKI I TEKSTY	25

WSTĘP

Komu Osiecką, komu? - Agnieszka niepokorna i jej aktualność

Agnieszka Osiecka (1936-1997) była poetką, autorką tekstów piosenek (tekściarą czy tekściarką?), pisarką, reżyserem teatralnym i telewizyjnym (reżyserką?), a także dziennikarką. Napisała około 2000 piosenek, wydanych w wielu tomach, a *Małgośka*, *Nie spoczniemy*, *Damą być*, *Dziś prawdziwych Cyganów*, *Sing sing*, *Niech żyje bal*, ... i wiele więcej są znane różnym rocznikom. Śpiewała je plejada gwiazd polskiej sceny rozrywkowej, jak np. Maryla Rodowicz, Czerwone Gitary, Edyta Górniak, Urszula Sipińska, Katarzyna Groniec, Krystyna Janda, Stanisław Sojka, Skaldowie... Miała szczęście Osiecka do wykonawców! Jaką pamiętają ją przyjaciele? Podróżniczką piszącą listy. Kobietą z poczuciem humoru. Duszą towarzystwa. Doskonałą obserwatorką swojego czasu i mistrzynią słowa. Ekscentryczna, dziwna, wrażliwa – tak wciąż ją wspominają jej znajomi: Anna Szałapak, Wojciech Młynarski, Andrzej Drawicz.

Przedstawienie *Wybierz Osiecką raz jeszcze* w reżyserii Dariusza Kamińskiego, który jest również autorem scenariusza, to spektakl zdecydowanie dla widzów dorosłych. To znaczy myślących. I świadomych, zadających pytania, umiejących się zastanowić nad sobą, światem, ludźmi, Polską... Artyści zabierają widzów w podróż do czasów, gdy Agnieszka bywała na Mazurach i w Warszawie, a Polska wyglądała zupełnie inaczej.

Propozycje metodyczne zamieszczone w niniejszym zeszycie mają na celu przekonanie, że piosenki Osieckiej to rozrywka najlepszego gatunku, ale także świetny materiał dydaktyczny. Dlaczego nie wykorzystać piosenek Agnieszki nie tylko do lekcji języka polskiego, ale także wiedzy o kulturze czy godziny wychowawczej? Im więcej słuca się Osieckiej, tym bardziej można się przekonać, że jej piosenki pomagają uczyć się do matury z języka ojczystego!!! A dlaczego? A dlatego, że świetnie sprawdzają się w roli kontekstów do różnych utworów i tematów. Od inwencji nauczyciela zależy, jak te piosenki zaprezentuje i co zaproponuje w związku z nimi młodzieży. Trzeba mieć nadzieję, że młodzi odbiorcy tej twórczości pośmieją się i pomyślą we właściwych momentach...

Anna Kondracka-Zielińska

Na wspólny śmiech i żal.

Niechby miał choć parę groszy

I w oczach ciepła dość.

I niechby nie był wśród ludzi najgorszy,

I niechby mnie kochał, kochał jak ja jego,
ech...

Czy znajdę takiego? Czy tutaj taki jest?

Szukam kogoś, kogoś na stałe

Do śmiechu i do łez.

Szukam kogoś, kogoś na stałe.

NIEMOWLAKI – (krzyczą) -

Czy tutaj taki jest?

MATKA POLKA – (śpiewa) -

Szukam kogoś, na życie całe,

Na wspólną drogę w dal.

Szukam kogoś, kogoś na stałe.

NIEMOWLAKI – (krzyczą) -

Czy tutaj taki jest?

(Gość wyrzuca Dziecko i ucieka w popłochu mijając się z Nieśmiałym Mężczyzną.)

MATKA POLKA – (mówi)

Szukam kogoś, kogoś na stałe... Czy Pan może...?

Idę i szukam kogoś -
Kto tu wśród ludzi jest tak samo sam.
Szukam kogoś, kogoś na stałe,
Na długą drogę w dal.
Szukam kogoś na życie całe,
Na wspólny śmiech i żal.
Niechby miał choć parę groszy
I w oczach ciepła dość,
I niechby nie był wśród ludzi najgorszy,
I niechby mnie kochał, kochał, jak ja jego,
ech...
Czy znajdę takiego? Czy tutaj taki jest?
Szukam kogoś, kogoś na stałe
Do śmiechu i do łez.

Komu urodzić mam weselne dzieci
Gdy nadejdzie na to czas?
Kto jest tak samo sam na tym świecie?
Kto jest tak samo sam?

MATKA POLKA – (śpiewa) -

Komu mam dać nadzieję,
A zabrać noce i świąteczne dni?
Przy kim się zestarzeję
I przy kim mi nie będzie wstyd?
Szukam kogoś, kogoś na stałe,
Na długą drogę w dal.
Szukam kogoś na życie całe,

Lekcja dla trzeciej klasy gimnazjum

TWÓRCZOŚĆ AGNIESZKI OSIECKIEJ - UWZNIOSZENIE BANAŁU

Cele: uczeń:

- czyta ze zrozumieniem
- wskazuje i nazywa elementy budowy utworu poetyckiego (osoba mówiąca, środki stylistyczne, zwrotka, refren, wers)
- bierze udział w dyskusji
- wskazuje ponadczasowe wartości wiersza *Małgośka*
- redaguje: kartkę z dziennika, dialog, list do mediów, opinię

Formy i metody pracy:

1. praca z tekstem
2. dyskusja
3. drama

Materiały:

- spektakl *Wybierz Osiecką raz jeszcze*
- tekst piosenki *Małgośka* (załącznik nr 1)
- audiowizualny zapis odtworzenia piosenki *Małgośka*

Czas trwania zajęć:

- 45 lub 90 minut w zależności od potrzeb klasy

Przed lekcją (przed obejrzeniem spektaklu) uczniowie przygotowują krótki biogram Agnieszki Osieckiej i wyszukują w Internecie informacje na temat przeboju, jakim stała się piosenka "Małgośka".

Przebieg lekcji.

1. Uczniowie wysłuchują piosenki "Małgośka".
2. Uczniowie czytają tekst Agnieszki Osieckiej.
3. Wskazują środki stylistyczne zastosowane w utworze, określają ich funkcję.
4. Charakteryzują osobę mówiącą.
5. Wskazują intencje nadawcy.
6. Określają temat i problematykę utworu.
7. Dyskutują, na ile problematyka utworu jest nadal aktualna.
8. Wskazują na złożoność sytuacji osoby mówiącej w wierszu:
 - utrata miłości
 - zdrada ukochanego
 - reakcje otoczenia
 - niska samoocena
 - poczucie braku wyjścia
9. Uczniowie dzielą się na grupy i przygotowują scenki dramatyczne w różnej formie (zapropozowane w tym scenariuszu są przykładową propozycją; obowiązująca w tej metodzie zasada to: od postrzegania najbardziej subiektywnego do najbardziej obiektywnego):
 - zapis w bohaterki w dzienniku
 - rozmowa z przyjaciółką
 - list do gazety z prośbą o poradę
 - rozmowa sąsiadów o bohaterce
 - raport psychologa na temat pacjentki
10. Uczniowie uzupełniają tabelę, wskazując, iż konkretna historia dziewczyny o imieniu Małgośka, zawiera treści uniwersalne ważne dla nas w każdym czasie.

W nim lizska przez pomyłkę gore,
A razem z lizską, drogi panie,
Me serce biedne, ciężko chore.
Lecz nie rozczulaj się nad sercem,
Na cóż mi kwiaty, pomarańcze,
Ja jeszcze z wiosną się rozkręcę,
Ja jeszcze z wiosną się roztańczę!

MATKA, KELNERKA, PANNA – (śpiewają) - I ja zegnałam nieraz kogoś,
I powracałam już nie taka,
Choć na mej ręce lśniła srogo
Obrączka srebrna jak u ptaka.

MATKA, KELNERKA, PANNA – (śpiewają) - I ty zegnałeś nieraz kogoś,
Za chmurą, za górą, za drogą,

OJCIEC – (śpiewa) - I ja zegnałem nieraz kogoś,
I ja zegnałem nieraz...

Komu weselne dzieci

MATKA POLKA – (śpiewa) - Lody wanilią pachną,
A w pustym porcie słychać rzeki szum,
Kina są jak pałace,
Gołębie płyną aż do nieba bram.
Bołą mnie te niedziele,
Gdy idę sama przez odświętny tłum.

OJCIEC – (śpiewa) -

I ja żegnałem nieraz kogoś,
I ja żegnałem nieraz...

MATKA – (śpiewa) -

Gęsi już wszystkie po wyroku,
Nie doczekają się kolędy,
Ucięte głowy ze łzą w oku
Zwiędną jak kwiaty, które zwiędły.
Dziś jeszcze gęsi kroczą ku mnie
W ostatnim sennym kontredansie
Jak tłuste księżne, które dumnie
Witały przewrót, kiedy stał się...

I ja witałam nieraz kogoś
Chociaż paliły wstydem skronie,
I powierzałam Panu Bogu
To, co w pamięci jeszcze płonie.

KELNERKA - (śpiewa) -

I ja witałam nieraz kogoś
Za chmurą, za górą, za drogą,

OJCIEC - (śpiewa) -

I ja witałem nieraz kogoś,
I ja witałem nieraz...

(Panna Młoda podnosi wyrzucony wcześniej bukiet kwiatów.)

PANNA MŁODA – (śpiewa) -

Ognisko palą na polanie,

TREŚCI KONKRETNE	TREŚCI UNIWERSALNE
Zdrada narzeczonego tuż przed ślubem	Zdrada

11. Uczniowie zapisują wniosek z lekcji: banalny przypadek Małgości zdradzonej przez chłopaka (treść charakterystyczna w 70 procentach dla wszystkich piosenek o miłości) została przedstawiona przez Agnieszkę Osiecką w taki sposób, że porusza emocje każdego odbiorcy w każdym czasie.

Anna Szuflińska

NIECH ŻYJE BAL – ANALIZA TEKSTU KULTURY

Informacje o utworze:

Niech żyje bal (Walc a-moll) jest chyba najbardziej znaną piosenką Agnieszki Osieckiej, w wykonaniu Maryli Rodowicz. Muzykę do tekstu Osieckiej skomponował Seweryn Krajewski. W 1984 r. W Los Angeles, na festiwalu World Song Festival, piosenka otrzymała wyróżnienie. W 1985 r. Osiecka otrzymała za tę piosenkę na XXII Krajowym Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu nagrodę dziennikarzy. Z okazji rozpoczęcia polskiej prezydencji w Unii Europejskiej (1 lipca 2001 w Warszawie) na specjalnie zorganizowanym koncercie utwór "Niech żyje bal" w wersji instrumentalnej wykonał Kenny G, z towarzyszeniem orkiestry Sinfonia Varsovia, pod batutą Adama Sztaby. Na 50 KFPP w Opolu piosenka ta otrzymała *Nagrodę Super Expressu za największy przebój Festiwalu w Opolu* - piosenka została wybrana głosami czytelników. Nowe aranżacje (covery) tej piosenki wykonywali m.in.: Big Stars, Stanisława Celińska, Krystyna Tkacz, Katarzyna Groniec, Agnieszka Włodarczyk, Joanna Liszowska, Janusz Radek.

Propozycja metodyczna:

Poniższe zadania można wykonać z młodzieżą na lekcji wiedzy o kulturze. Ćwiczenie ma na celu pokazanie, w jaki sposób można pracować z tekstem kultury i że piosenkę również można interpretować, jak inne teksty pojawiające się podczas lekcji. Zalecane wysłuchanie wykonania oryginalnego, czyli Maryli Rodowicz. Można również wykorzystać ten tekst jako ćwiczenie zadania do matury ustnej (np.: *Dlaczego życie ludzkie przypomina bal? – lub – Różne metafory życia ludzkiego. Omów zagadnienie, odwołując się do podanego wiersza i innych tekstów kultury*). Tekstami kultury (kontekstami) będą: *Romeo i Julia* Szekspira, *Dziady* cz. 3 Mickiewicza (*Bal u Senatora*), *Przedwiośnie* Żeromskiego, *Mistrz i Małgorzata* Bułhakowa.....

KELNERKA -

Jak wróci, powiedz „nie”,

Niech zginie gdzieś na dnie...

(Na scenę wtacza się Gość Weselny darowując Pannie Młodej zmięty bukiet. Panna odrzuca kwiaty nie patrząc nawet na Gościa.)

GOŚĆ WESELNY – (siada za stołem, żeby nie upaść) - Oj, głupia ty, głupia!!!

„W żółtych płomieniach liści”

KELNERKA – (śpiewa) -

W żółtych płomieniach liści

Brzoza dopala się ślicznie.

Grudzień ucieka za grudniem,

Styczeń mi stuka za styczniem.

Wśród ptaków wielkie poruszenie,

KELNERKA – (śpiewa) -

Ci odlatują, ci zostają,

Na łące stoją jak na scenie -

Czy też przeżyją, czy dotrwią?

I ja żegnałam nieraz kogoś,

I powracałam już nie taka,

Choć na mej ręce lśniła srogo

Obrączka srebrna jak u ptaka.

MATKA – (śpiewa) -

I ja żegnałam nieraz kogoś,

Za chmurą, za górą, za drogą,

PANNA MŁODA - Jesień już, już palą chwasty w sadach
I pachnie zielony dym,
Jesień już, gdy zajrzę do sąsiada,
Pytają mnie, czy jestem z nim?

GOŚĆ WESELY– (wtaczając się) - Ze mną???

PANNA MŁODA - Widziałam biały ślub,
Idą święta,
Nie słyszałam z daleka słów,
Może rosną im już pisklęta,
A suknia tej młodej uszyta jest z moich
snów!

(refren)

MATKA, OJCIEC, KELNERKA - Małgośka...
PANNA MŁODA - Mówią mi,
MATKA - On nie wart jednej łzy,
KELNERKA - On nie jest wart jednej łzy!
OJCIEC - Oj, głupia!
KELNERKA - Małgośka,
PANNA MŁODA - Wróżą z kart ,
KELNERKA - On nie jest grosza wart
A weź go czart, weź go czart!

MATKA - Małgośka, tańcz i pij,
A z niego kpij sobie, kpij!

OJCIEC - Oj, głupia!

Wysłuchajcie utworu, zapoznajcie się z jego tekstem, a następnie wykonajcie zadania:

1. Czy znasz ten utwór? W jakich okolicznościach go słyszałeś? Czy często jest wykonywany? Przez kogo i kiedy/gdzie?
2. Jakie wrażenie wywiera ta piosenka na słuchaczach?
[smutek, zniechęcenie, wściekłość, zmusza do refleksji, przygnębienie, trafia do młodego odbiorcy czy raczej powinni jej słuchać starsi odbiorcy?]
3. Jak można scharakteryzować brzmienie utworu? Dźwięki jakich instrumentów rozpoznajesz?
[czy brzmienie jest spokojne, czyste, nastrojowe, czy tworzy tło dla wykonawcy, budzi jakieś skojarzenia, skłania do refleksji? czy brzmienie jakiegoś instrumentu wybija się na plan pierwszy?]
4. Jakie jest tempo tego utworu? Opisz rytmikę.
[czy tempo jest wolne czy szybkie? Rytmika – dobrze czy słabo wyczuwalna? Rytm – regularny czy nie, łatwy do odtworzenia lub nie?]
5. Opisz kompozycję utworu, dynamikę i sposób wykonania utworu (śpiew wokalistki).
[ile zwrotek ma piosenka? Czy ma refren? Czy są jakieś solówki instrumentów? Kompozycja spójna czy nie, harmonijna, w ramach systemu dur/mol? Klamra? Dynamika – głośność śpiewu i instrumentów, stonowanie, łagodne narastanie i ściszenie czy gwałtowne zmiany? Czy śpiew jest sugestywny czy spokojny, emocjonalny, głos czysty czy z cechami charakterystycznymi, jak np. chrypka? Na pierwszym planie czy podporządkowany muzyce?]
6. Spróbuj określić formę utworu. Jak wpływa to na interpretację utworu? Wyjaśnij.
[walc – metrum $\frac{3}{4}$, spokojne tempo, w zależności od typu: walc wiedeński – dość żywe tempo, ruch wirowy, walc angielski – tempo wolne, nastrojowa, romantyczna melodia, walc rosyjski – melancholijny, wykonywany przez orkiestrę dętą, walc francuski – dość żywe tempo, często przy akompaniamencie akordeonu; bal – metafora ludzkiego życia: zabawa, radość, ale też smutek, ktoś tańczy, ktoś nie, oprócz tańca – konsumpcja, określone stroje, pora wieczorowo-nocna, bal jest czymś odświętnym, organizowany w okresie karnawału, tańcom powinien

przewodź wodzić, pary tańczą mazura, walca, zaczynają polonezem, panie powinny mieć karnety, do których wpisują się panowie chcący je zaprosić do tańca, mogą być bale kostiumowe]

7. Odczytaj przesłanie utworu.

[komentarz do rzeczywistości, życia ludzkiego, tekst jest metaforą, adresowany do osoby bliskiej nadawcy lub nazwanej tak familiarnie, forma zwracania się – *kochanie* - może być potocznie; życie niczym bal – tańce i oczekiwanie, modlitwa, śmierć, póki starczy sił – trzeba korzystać z życia, bo nic dwa razy się nie zdarza]

8. Czy przekaz utworu można uznać za uniwersalny? Uzasadnij swoją odpowiedź.

[taniec *dances macabres* – życie – śmierć (Kostucha – wyłącza prąd w środku dnia), żegluga, praca/zabawa, żyje się raz, jest czas na zabawę i na pracę - *Koheleł*]

Tekst utworu

*Życie, kochanie, trwa tyle co taniec,
Fandango, bolero, bebop,
Manna, hosanna, różaniec i taniec,
I jazda, i basta, i stop
Bal to najdłuższy, na jaki nas proszą,
Nie grają na bis, chociaż żal
Zanim więc serca upadłość ogłoszą
Na bal, marsz na bal!
Szalejcie aorty, gdy idę na korty
Roboto, ty w rękach się pal
Miasta nieczułe, mijajcie jak porty
Bo życie, bo życie to bal
Bufet, jak bufet, jest zaopatrzony,
Zależy, czy tu, czy gdzieś tam*

Białe koszule na sznurze schły...

Nie wiedziałam, co ze mną będzie,

Gdy tamtą dziewczynę pod rękę ujrzałam
z nim!

GOŚĆ WESELNY – (*wtaczając się*) - Ze mną???

(refren)

MATKA -

PANNA MŁODA -

MATKA -

KELNERKA -

OJCIEC -

KELNERKA -

PANNA MŁODA -

KELNERKA -

MATKA –

OJCIEC -

KELNERKA -

MATKA -

OJCIEC -

Małgośka,

Mówią mi,

On nie wart jednej łyzy,

On nie jest wart jednej łyzy!

Oj, głupia!

Małgośka,

Wróżą z kart,

On nie jest grosza wart

A weź go czart, weź go czart

Małgośka, tańcz i pij,

A z niego sobie kpij,

A z niego kpij sobie, kpij!

Oj, głupia!

Jak wróci, powiedz „nie”,

Niech zginie gdzieś na dnie,

Oj, głupia ty, głupia ty!

Na co jej
Durny los,
Dajcie, chłop -
Cy, ten kagańczyk.
Warkocz jej
Płonie już,
Dookoła złoty kurz,
... A wariatka jeszcze tańczy...

(Przez scenę chwiejnym krokiem przechodzi Gość, najwyraźniej weselny, zawodząc refren jakiejś znanej „osieckiej” piosenki. Tuż po Gościu, z innej kulisy wchodzi nie pierwszej młodości Panna Młoda i siada za weselnym stołem. Za nią wchodzi Jej Rodzice. Scenie tej towarzyszy muzyczny motyw z piosenki pt. „Małgośka” grany wolno i lekko fałszywie. Nastrój - bardziej stypy, a nie wesela.)

GOŚĆ WESELNY - („śpiewa”) - Wariatka tańczy, ja nie tańczę... „Świat
nie jest taki zły, świat
wcale nie jest mdły, niech no tylko
zakwitną”... *magnolie?*

Małgośka (dialog)

PANNA MŁODA - To był maj
Pachniała Saska Kępa
Szalonym, zielonym bzem!
To był maj,
Gotowa była ta sukienka
I noc się stawiała dniem.
Już zapisani byliśmy w urzędzie,

*Tańcz, póki żyjesz, i śmieję się do żony
I pij zdrowie dam...*

*Niech żyje bal,
Bo to życie, to bal jest nad bale
Niech żyje bal,
Drugi raz nie zaproszą nas wcale
Orkiestra gra,
jeszcze tańczą i drzwi są otwarte,
Dzień wart jest dnia
I to życie zachodu jest warte!*

*Chłoporobotnik i boa-grzechotnik
Z niebytu wynurza się fał,
Widzi swą mamę i tatę i żonkę
I rusza, wyrusza - na bal
Sucha kostucha, ta Miss Wykidajło
Wyłączy nam prąd w środku dnia,
Pchajmy więc taczki obłądu jak Byron,
Bo raz mamy bal!*

Ref: Niech żyje bal...

Analiza porównawcza tekstów poetyckich (propozycja zadania do poziomu rozszerzonego). *Miasteczko Bełz* A. Osieckiej i *Ballady i romanse* W. Broniewskiego

A. Osiecka, *Miasteczko Bełz*

Mój miły lcek

już nie bój się nocy

i ludziom w oczy patrz,

w miasteczku Bełz.

Minęło tyle lat,

harmonia znów gra,

obłoki płyną w dal,

znów toczy się świat.

Wypiękniał nasz Bełz,

w ogrodach, na drogach bez.

Nikt nie chce pamiętać,

nikt nie chce znać smaku łez.

I tylko gdy śpisz,

samotny i sam,

i tylko gdy śpisz,

płyniesz, giniesz tam...

Gdzie tata i mama

przy tobie są znów

i czule pilnują

malutkich twych snów.

Każdy ma

Na coś chęć,

Bo zabawa jest na pięć

I wariatka dzisiaj tańczy!

(W „czarnym teatrze” plastyczna etiuda na chustę i dwie pary męskich rąk; wizualizacja)

Szalona wiruje chusta,

Szalone całują usta,

Otkaczałka, wariatka, ech,

Nie patrzy do lustra

Czerwona na niej sukienka,

Czerwona w sercu udręka,

Otkaczałka, wariatka, ech,

Przed losem nie klęka.

Wódka już

Jeży włos,

Ej , do bab,

Ej, do kos,

Kto powie -

Dział, że wystarczy?

Jeden już nie chce żyć,

Na ostatek prosi pić,

A wariatka jeszcze tańczy.

KELNERKA – (śpiewa) -

Taką to by na stos!

NARZECZONY -	<p>Nie widzi absolutnie celu, Co będziesz robić tam, w teatrze? Idź lepiej prosto do burdelu!</p>	<p><i>Miasteczko Bełz, kochany mój Bełz. W poranne gazety ubrany spokojnie się budzi Bełz</i></p>
WSZYSCY – (refren) -	<p>Tam życie też raz po raz....</p>	<p><i>Łagodny świt w zwyczajnych dni rytm, w niedziele bezpieczna nad rzekę wycieczka i w krzakach szept.</i></p>
<p>„Wariatka tańczy” KELNERKA – (mówi) -</p>	<p>Ale szum, Ale tłum, Czarna noc, Biały rum, Żółte sto - sy pomarańczy. Dudni dom Dana – da, Jak zabawa, To zaba... I wariatka dzisiaj tańczy!</p>	<p><i>A w piekarni pachnie chleb, koń nad owsem schyla łeb. Zakochanym nieba dość, tylko cicho gwizdże ktoś.</i></p>
KELNERKA – (śpiewa) -	<p>Kto tu wlaź, Ten już pan, Jeszcze łyk, Jeszcze dzban I dzieciaków Nikt nie niańczy!</p>	<p><i>Dziś, kiedy dym, to po prostu dym. Pierścioneł na szczęście, w przemyśle zajęcie, w niedzielę chrzest.</i></p>

*Białe ziarno, czarny mak,
młodej żony słodki smak.
Kroki w sieni... nie drżysz tak,
to nie oni. To tylko wiatr...*

*Miasteczko Bełz,
kochany mój Bełz.
W kołysce gdzieś dzieciak zasypia,
a mama tak nuci mu:*

*Zaśnijże już
i oczka swe zmrucz.
Są czarne,
a szkoda, że nie są niebieskie.
Wołałabym...*

W. Broniewski, *Ballady i romanse*

"Słuchaj dziewczeczko! Ona nie słucha..."

To dzień biały, to miasteczko..."

*Nie ma miasteczka, nie ma żywego ducha,
po gruzach biega naga, ruda Ryfka,
trzynastoletnie dziecko.*

*Przejeżdżali grubi Niemcy w grubym tanku.
(Uciekaj, uciekaj Ryfka!)*

„Do teatru!”

CÓRKA -

MATKA -

CÓRKA -

MATKA -

WSZYSCY – (refren) -

NARZECZONA -

NARZECZONY -

NARZECZONA -

Pytała mnie matka zdziwiona:

Ach, dokąd idziesz, córko zła?

A ja jej na to, zawstydzona:

Ach, do teatru matko ma!

A matka nie chce na to patrzeć,

Nie widzi absolutnie celu:

Co będziesz robić tam, w teatrze ?

Idź lepiej prosto do burdelu!

Tam życie też raz po raz

Wygląda niby szpas,

Tam lipa i pic,

I światło, i nic,

I dziwka, i szpieg, (i wódka, i kac)

I ranek jak ściek, (i chandra na plac)

I goło, wiadomo, się lata,

Tylko że jeszcze jest ...zapłata!

Raz mówi do mnie narzeczonego -

Ach, czemu nie chcesz ze mną spać?

Nie podchodź, miły od tej strony,

Ja dzisiaj mam w teatrze grać.

A chłopak nie chce na mnie patrzeć,

Tak jak spada czasem pierwszy.

Wtedy wrócę pod ten adres

Za teatrem. Róg Chałury.

I osiedlę się bezkarnie,

I zawieszę się u chmury...

I przyczepię się do chmury,

Co tamtędy gna nie dla mnie,

Bo brakuje mi kultury,

Choć nie jestem przecież na dnie.

I zatrzymam się w pół drogi

Gospodarstwem moim brodząc:

Czy zapłonie we mnie ogień?

Czy dojrzeje we mnie owoc?

(Na scenę wchodzi Kelnerka przynosząc na tacy kieliszek wódki; częstuje Poetkę.)

Meldowana nielegalnie,

Gdzie normalnych ludzi setka,

Wizytówkę mam na wannie:

(Poetka wypija setkę wódki na dwa razy.)

Pół – kobita,

Pół – poetka.

"Mama pod gruzami, tata w Majdanku..."

Roześmiała się, zakręciła się, znikła.

I przejeżdżał znajomy, dobry tyk z Lubartowa:

"Masz, Ryfka, butkę, żebyś była zdrowa..."

Wzięła, ugryzła, zaświeciła zębami:

"Ja zaniosę tacie i mamie."

Przejeżdżał chłop, rzucił grosik,

przejeżdżała baba, też dała cosik,

przejeżdżało dużo, dużo luda,

każdy się dziwił, że goła i ruda.

I przejeżdżał bolejący Pan Jezus,

SS-mani go wiedli na męki,

postawili ich oboje pod miedzą,

potem wzięli karabiny do ręki.

"Słuchaj, Jezu, słuchaj, Ryfka, sie Juden,

za koronę cierniową, za te włosy rude,

za to, żeście nadzy, za to, żeśmy winni,

obojeście umrzeć powinni."

I ozwało się Alleluja w Galilei,

i oboje anieleli po kolei,

potem salwa rozległa się głucha...

"Słuchaj, dziewczeczko!...Ona nie słucha..."

[Wiersz *Ballady i romanse* Władysława Broniewskiego pochodzi z tomiku poezji wydanego w 1945 roku]

Informacja o tekście Osieckiej:

Utwór *Miasteczko Bełz* jest piosenką żydowską opisująca miasto Bielce na terenie dzisiejszej Mołdawii. Autorem tekstu: Jacob Jacobs, muzyka: Aleksander Olszański.

Utwór skojarzony został później błędnie z ukraińskim miasteczkiem Bełz. Pomyłka wynika stąd, iż w jidysz nazwa mołdawskich Bieliców brzmi *Belc*, a ukraińskiego Bełza – *Bel(d)z*. W Bielicach urodziła się, spędziła dzieciństwo oraz młodość Izabella Jakowlewna Kremer, śpiewaczka (sopran) pochodzenia żydowskiego, która jako pierwsza na świecie wykonywała z estrady piosenki w języku jidysz. Piosenkę o rodzinnym mieście, napisaną zresztą specjalnie dla niej, zaśpiewała po raz pierwszy w operetce *Dos lid fun getto (Pieśń z getta)* wystawionej w Nowym Jorku w 1932 r. Utwór z miejsca stał się światowym przebojem. Jest to jedna z najbardziej znanych na świecie piosenek żydowskich, znajduje się w repertuarze m.in. warszawskiego Teatru Żydowskiego. Obecnie piosenka znajduje się m.in. w repertuarze Magdy Umer – z polskimi słowami Agnieszki Osieckiej.

Propozycja metodyczna – wypracowanie dla poziomu rozszerzonego (interpretacja porównawcza):

Temat wypracowania: *Dokonaj interpretacji porównawczej podanych utworów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.* [na tym poziomie i dla tego zadania – temat brzmi zawsze tak samo]

Czynności wstępne: przeczytaj uważnie temat, oba teksty, pomyśl o kontekstach interpretacyjnych; rozpoznaj zasadę zestawienia tekstów; określ problematykę obu utworów, tradycję kulturową, do jakiej nawiązują, sformułuj tezę (hipotezę) interpretacyjną.

Analiza/interpretacja wierszy: dokonaj analizy i interpretacji obu tekstów (osoby mówiące w wierszach, adresaci, bohaterowie liryczni, sytuacje liryczna, typy liryki, wnioski).

Wykorzystanie kontekstów: opowiadania T. Borowskiego, opowiadania Irit Amiel, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku* R. Ligocka, *Chłopiec w pasiastej piżamie*, *Medaliony* Z. Nałkowskiej....

ZAŁĄCZNIKI I TEKSTY

„Chcecie wiedzieć?”

POETKA -

Chcecie wiedzieć gdzie, ja mieszkam -
Za teatrem. Róg chałury.
Między kinem, a jarmarkiem
Pod miastem literatury.

Mieszkam z kurą, parą kociąt,
Polityką, kiszka, bzem
I z chłopakiem, co korkociąg
Ma przy sobie noc i dzień.

(Dźwięk odkorkowanej butelki, a na parowanie etiuda: butelka i korkociąg.)

...Zakopaliśmy na wiosnę
Za komodą grosza nieco,
Kiedy skończy się nam grosz ten,
Zamieszkamy gdzieś na piecu.

Będzie się na piecu spało,
Będzie niebo się kiwało,
Może spadnie z nieba wierszyk,

G. Uczniowie zastanawiają się, jakie cechy języka utworów Osieckiej pozwalają łączyć **humor/komizm** z gorzką **ironią/sarkazmem**, np. *operowanie kontrastem, mieszanie stylów, gra słów, dwuznaczne aluzje, przekształcanie frazeologizmów, niedopowiedzenia itp.*

H. Uczniowie wyrażają własną opinię o spektaklu i próbują odpowiedzieć na pytanie: **dlaczego warto wybrać Osiecką raz jeszcze?**

Uczniowie przedstawiają swoje propozycje argumentów, np. *w formie haseł reklamowych, sformułowań recenzenckich itp.*

c) Faza podsumowująca

Kim są/jakie są postacie ze ŚWIATA OSIECKIEJ?

5. Bibliografia

Dariusz Kamiński- **Wybierz Osiecką raz jeszcze.**

Słownik terminów literackich.

Słownik wiedzy o teatrze.

6. Załączniki

a/ Teksty Agnieszki Osieckiej ze scenariusza (jak wyżej)

b) Karty pracy ucznia: zadania wskazane w p. 4b (A-H)

7. Zadanie domowe: Napisz recenzję przedstawienia z dystansem i ironią.

8. Czas trwania lekcji

2 x 45 minut

Anna Parchimowicz

Formułowanie wniosków: podobieństwa i różnice pomiędzy tekstami.

Planowanie wypracowania – kompozycja wypowiedzi: napisz szczegółowy plan (konspekt) swojej pracy, zadбай o trójdzielną kompozycję.

W jaki sposób i w jakim celu ludzie zwracają się do Boga? Omów zagadnienie, odwołując się do załączonej piosenki Agnieszki Osieckiej oraz innych tekstów literackich. Przykład zadania do nowej matury ustnej.

Tekst piosenki:

Dzięki Ci Panie za ten świat

Dzięki Ci Panie za dzikich zwierząt śpiew

Za Twoją sprawą kwitnie kwiat

I rodzi się człowiek, pisklę i lew

Grajmy Panu na harfie

Grajmy Panu na cytrze

Chwalmy śpiewem i tańcem

Cuda te fantastyczne

Grajmy Panu na harfie

Grajmy Panu na cytrze

Chwalmy śpiewem i tańcem

Cuda te fantastyczne

Grajmy Panu w niebiosach

Grajmy Panu w dolinach

Z Jego światłem we włosach

Każdy życie zaczyna

Grajmy Panu na harfie
Grajmy Panu na cytrze
Chwalmy śpiewem i tańcem
Cuda te fantastyczne

Och, och, to radości szloch, och
Aj aj dziękczynienia maj as

Och Ty, który śledzisz biedne domki ślimaków
I wielkie góry obu Ameryk
Ty, który śledzisz tajne loty ptaków
I krzyki nasze jęki i szmery
Dzięki, że dałeś nam czas
Dzięki, że słuchasz i oglądasz nas

Czynności wstępne: przeczytaj polecenie, zapoznaj się z tekstem, zastanów się, do jakich tekstów się odwołasz, wyjaśnij znaczenie tytułu tekstu, sformułuj tezę (hipotezę) badawczą.

Interpretacja problemu: scharakteryzuj nadawcę i odbiorcę, określ temat, jakim językiem posługuje się nadawca, jaki efekt dzięki temu zostanie osiągnięty, czy ten tekst jest podobny do biblijnych psalmów?

Konteksty: *Księga psalmów (Biblia)*, *Psałterz Dawidów* J. Kochanowskiego, *Psalmy* M. Sęp-Szarzyński, *Psalmy* Cz. Miłosz, *Psalmy* T. Nowak.... [autor, epoka, tytuł wybranego tekstu, sposób zwracania się do Boga, cel zwracania się do Boga]

Sformułowanie wniosków: ludzie zwracają się do Boga w celu; autorzy różnych epok robili to w następujący sposób.....; tekst Osieckiej jest podobny /różny wobec tekstów wcześniejszych epok; przyczyną różnic w sposobie zwracania się do Boga jest / podobieństwo pomiędzy tekstami wynika z

b) Faza realizacyjna

- A. Uczniowie czytają wskazane teksty Agnieszki Osieckiej wykorzystane w spektaklu: ***Do teatru, Chciecie wiedzieć?, Wariatka tańczy, Małgośka, W żółtych płomieniach liści, Komu weselne dzieci, Czego wy chcecie od Polki?***

Uczniów warto podzielić na 4-5 grup i rozdać po 1-2 teksty na grupę (max. 6-osobową)

- B. Uczniowie wskazują w w/w tekstach **przejawy ironii** w stosunku do świata przedstawionego i przejawy **autoironii** nadawcy tekstów autorki, np.

Meldowana nielegalne

Gdzie normalnych ludzi setka,

Wizytówkę mam na wannie:

- C. Uczniowie wybierają fragmenty wierszy, w których ujawnia się **dystans** nadawcy tekstu wobec świata zewnętrznego i wobec samego siebie, np.

Każdy ma

Na coś chęć,

Bo zabawa jest na pięć

I wariatka dzisiaj tańczy!

- D. Uczniowie próbują ustalić, czego przejawem może być postawa **dystansu/dystansowanie się** wobec rzeczywistości, np. *niezgoda na bylejakość rzeczywistości; pragnienie ucieczki w świat poezji, zabawy; szaleństwo jako antidotum na smutek rzeczywistości.*

- E. Uczniowie opisują teatralne sposoby **ironicznego potraktowania** utworów Osieckiej w przedstawieniu, np. *rozpisanie monologu na role, wózek-rekwizyt, intertekstualne gry, mieszanie sacrum z profanum, groteskowe przerysowania.*

- F. Uczniowie wyjaśniają, na czym polega teatralna gra z tekstami Osieckiej, np. *fabularyzacja, mieszanie konwencji, kreacja postaci archetypicznych i popkulturowych.*

IRONIA JAKO WYRAZ DYSTANSU. UTWORY AGNIESZKI OSIECKIEJ NA SCENIE.

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń zna wskazane teksty Agnieszki Osieckiej wykorzystane w spektaklu „Wybierz Osiecką raz jeszcze”.

b) Umiejętności

Uczeń:

- czyta i interpretuje wiersze Agnieszki Osieckiej;
- wskazuje teatralne środki wyrazu zastosowane w przedstawieniu;
- rozpoznaje ironię w utworach Osieckiej;
- dostrzega ironię zastosowaną w spektaklu i określa jej funkcje;

2. Metoda i forma pracy

Praca z tekstem

Rozmowa

Praca indywidualna, grupowa i zbiorowa

3. Środki dydaktyczne: teksty ze scenariusza, słowniki

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Uczniowie: prezentują informacje wstępne o twórczości Agnieszki Osieckiej, definiują pojęcia: **dystans**, **ironia**; przypominają pojęcia określające teatralne środki wyrazu : **gest**, **mimika**, **ruch sceniczny**, **muzyka**, **rekwizyt**, **kostium**, **scenografia**.

Planowanie – kompozycja wypowiedzi: sporządź szczegółowy plan (konspekt) swojego wystąpienia.

Dysponujesz jedynie 15 minutami na przygotowanie swojego wystąpienia i 10 minutami, by je wygłosić.

Anna Kondracka-Zielińska

WYBIERZ OSIECKĄ RAZ JESZCZE – KARTA PRACY

1. Wyszukaj w słowniku i wpisz definicje pojęć:

- **dystans**.....
.....
.....
- **ironia**.....
.....
.....
- **sarkazm**.....
.....
.....

2. Wykonanie poniższych zadań poprzedź przeczytaniem otrzymanych tekstów:

a. Wskaż/wypisz z tekstu przykład ironii wobec świata przedstawionego:

.....
.....
.....

b. Wskaż/wypisz z tekstu przykład autoironii nadawcy:

.....
.....
.....

c. Czego wyrazem może być dystansowanie się nadawcy wobec rzeczywistości? Wypisz proponowane odpowiedzi.

.....
.....
.....

d. Jakie teatralne zabiegi/koncepcje/pomysły twórców przedstawienia służą ironicznemu potraktowaniu przez nich tekstów poetki?

.....
.....
.....

e. Wskaż dostrzeżone w przedstawieniu przykłady GRY z tekstami Osieckiej, np. w kreowaniu postaci, budowaniu fabuły itp.

.....
.....
.....

f. Odszukaj w tekście 1-2 przykłady, w których humor/komizm łączy się z goryczą/sarkazmem. Wypisz językowe środki wyrazu w nich wykorzystane. Nazwij je.

.....
.....
.....
.....